
In Memoriam

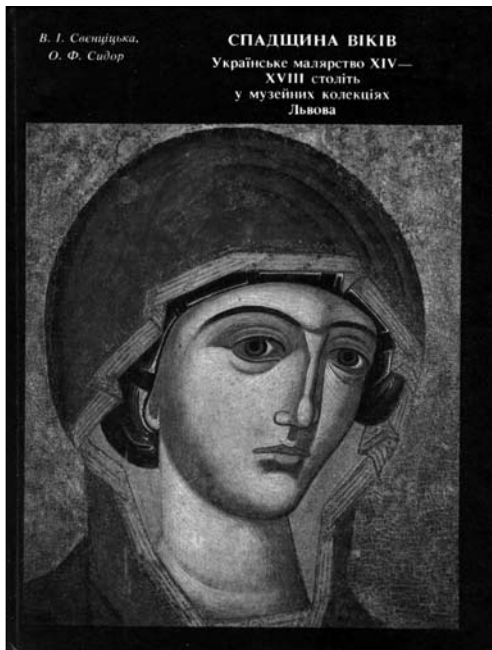
**АРИСТОКРАТ І ЙОГО ШЛЯХ:
СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ
ОЛЕГА ФЕДОРОВИЧА СИДОРА
(1945 — 2022)**

Як явище в українській мистецтвознавчій науці та музейництві Олег Сидор належав до нечисельної групи інтелектуалів елітарного рівня. Його стиль мислення, як і сам спосіб комунікації з різними середовищами мистців і дослідників національної культурної спадщини, виявляли особливий статус його індивідуальної, питомої культури, відповідальності за свій професійний чин. Чималий відсоток цих якостей належав генетиці духовно-ціннісної родинної традиції. Народився 20 жовтня 1945 року у с. Хлоп'ятин на історичному Підляшші (тепер село Грубешівського повіту Люблінського воєводства) у заможній та національно свідомій родині. Попри те, що вже у квітні наступного року його сім'я змушена була залишити ці терени й переїхати на Тернопільщину (село Ступки), відповідно до угоди між Польською Народною Республікою та Українською Радянською Соціалістичною Республікою про добровільне переселення українців ПНР в Україну, а поляків УРСР у Польщу, Олег Сидор часто в різних бесідах повертався до цього факту біографії, оперуючи властивою для нього генетичною пам'яттю. До сусіднього села Цеблева, що сьогодні адміністративно відноситься до Червоноградського району Львівської області, часто навідувався упродовж усього дальшого життя.

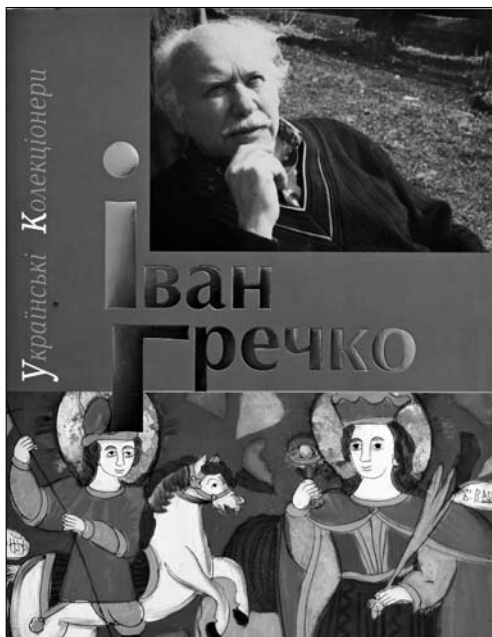
Після закінчення середньої школи селища Великі Бірки поблизу Тернополя Олег Сидор перебував на службі в армії, а після повернення, в 1967 році, влаштувався електромонтером на Тернопільському

Олег Федорович Сидор (1945—2022)

Обкладинка книги «Спадщина віків. Українське малярство XIV—XVIII століть у музейних колекціях Львова». 1990

Обкладинка видання «Іван Гречко. Український колекціонер». 2006

підприємстві електромереж. П'ять наступних років працював рядовим кочегаром, у такий спосіб акумулюючи час для самоосвіти. Пристрасть до книг, присвячених українській історії та культурі, вивело його на горизонти майбутніх професійних зацікавлень. Тоді ж прийняв рішення навчатися на історика мистецтва, поступив до ленінградського Інституту живопису, скульптури та архітектури ім. І. Рєпіна. Там став співорганізатором «української студент-

ської групи», зблизившись з Феодосієм Гуменюком, Володимиром Макаренком, Романом Романовичем та іншими, відомими згодом, мистцями. Активне творче життя, можливість відвідувати міські музеї, ознайомлення з місцями, пов'язаними з біографією Тараса Шевченка, підсилило його прагнення посвятитися справам наукових студій над феноменами української мистецької спадщини.

1977 року, одразу після отримання диплому про вищу мистецьку освіту, Олег Сидор розпочинає працю у Львівському музеї українського мистецтва — спершу на посаді старшого наукового співробітника, а згодом завідувача сектору і відділу графіки. Через рік в «Українському календарі», що виходив у Варшаві, з'являється його перша стаття «Українік в Ленінградському музеї етнографії». Нею позначився початок великого і дуже плідного наукового шляху молодого дослідника. Наступні публікації були інспіровані його музейною практикою. Це, зокрема, інформації про виставки творів класиків українського мистецтва Я. Пстрака, І. Труша, Ю. Кратохвилі-Відимської, М. Водзіцької, М. Паращука, О. Сорохтея, О. Новаківського, О. Шатківського, П. Обаля, про виставку зарубіжної графіки з колекції ЛМУМ та ін.

На початку 1980-х років починає формуватися пріоритетний напрямок науково-дослідницьких зацікавлень Олега Сидора — давнє українське сакральне мистецтво. Співпрацюючи з авторитетною музейною працівницею, завідувачкою відділу давнього мистецтва ЛМУМ Вірою Свенціцькою, Олег Федорович прискіпливо вникав у комплекс питань українського іконопису, іконостасної різьби та богословських аспектів традиції цього визначного явища світової художньої культури. Спершу основну увагу він наділив постатям мистецтва українського Ренесансу та раннього бароко — Йову Кондзелевичу, Іванові Рутковичу, а відтак і унікальним пам'яткам — Богородчанському іконостасу Скит-Манявського монастиря, храмам у Волиці-Деревлянській, Воли Висоцькій, Скваряві Новій, церкві Святого Духа у Рогатині. Щоденна праця у музейних фондах поглиблювала його мистецтвознавчу кваліфікацію. Тут він мав змогу детально вивчати різні іконографічні типи пам'яток за аналогами, розрізняти локальні школи іконопису, вдивлятися у технологічні особливості творів тощо. Все це впливало на вироблення

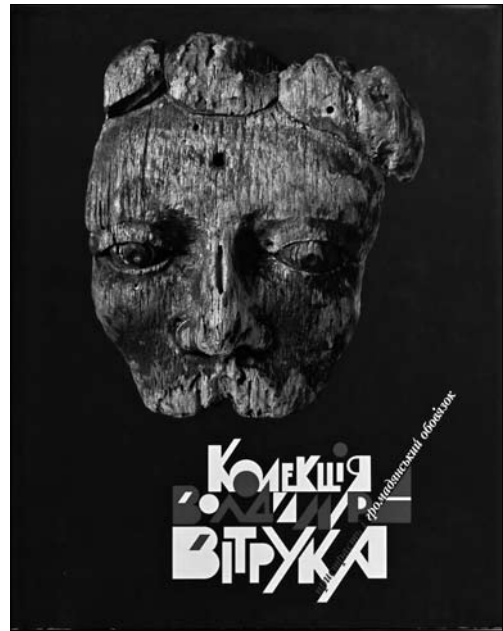
стилю наукового мислення Олега Сидора, який дедалі виразніше проявлявся у його публікаціях.

З виробленим авторським науковим інструментарієм О. Сидор — музейник та мистецтвознавець — дедалі впевненіше розширював діапазон своїх зацікавлень. З'являються його статті з історії українського мистецтва першої половини ХХ століття (серед них особливої ваги набули студії про Товариство прихильників української літератури, науки й штуки, про подвижницьку діяльність на посаді директора Національного музею у Львові Іларіона Свенціцького, про скульптора-новатора Олександра Архипенка), а також численні нариси про сучасних мистців Володимира Патики, Євгена Безніска, Дмитра Стецька, Василя Науменка, Романа Романовича, Анатолія Андрущенката ін. Судження Олега Сидора щодо різних аспектів актуального мистецького життя та культурної спадщини стають дедалі впливовішими у професійних колах та в суспільному інтелектуальному дискурсі в цілому.

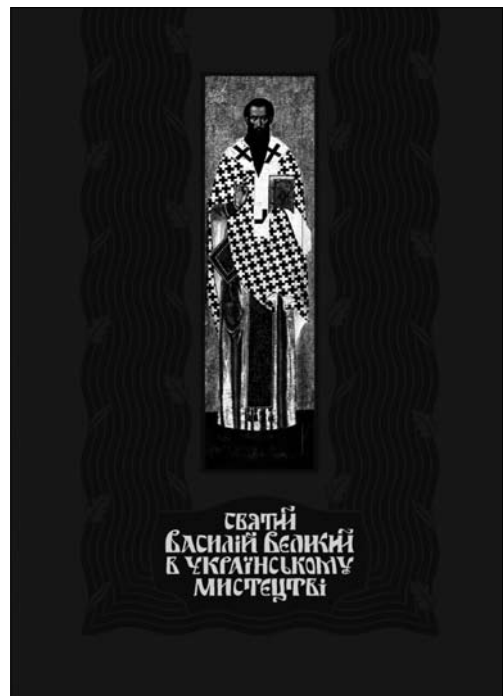
Вже у другій половині 1980-х років оформлюються основні наукові погляди вченого на комплекс проблем, пов'язаних з мистецьким феноменом іконописця, ієромонаха Йова Кондзелевича та його історико-культурною епохою. У масиві явищ малярства на Волині XVII—XVIII століть він виходить на цінні наукові узагальнення, закріплені майбутньою дисертаційною роботою. Але її появи передувала музейно-фондова практика, в тому числі систематизація пам'яток іконопису. Першим поважним успіхом Олега Сидора в цьому аспекті став вихід у світ 1990 року підготовленої у співавторстві з Вірою Свенціцької книги «Спадщина віків: Українське малярство XIV—XVIII віків у музейних колекціях Львова», що невдовзі стала хрестоматійною у цій проблематиці українського мистецтвознавства.

На зламі 1980—1990-х років активність Олега Сидора як вченого та організатора культурно-мистецького життя відчутно зростає. Він включається у громадсько-культурні ініціативи, пов'язані з загальними процесами відновлення української Державності. Зокрема, стає одним з фундаторів Клубу Українських Мистців, готуючи для реєстрації цього неформального творчого об'єднання статутні документи, матеріали до каталогів тощо. Багато зусиль він доклав до концептуальної розробки видавничої програми КУМ-у, найперше його друкованого ор-

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 4 (166), 2022

Обкладинка видання «Коллекція Володимира Вітрука. Пристрасть і громадський обов'язок». 2008

Обкладинка видання «Святий Василій Великий в українському мистецтві». 2008

гану — першого у Львові після Другої світової війни професійного мистецького журналу «Мистецькі Студії». Перший та другий (спарений) випуск видання насичені дописами О. Сидора на різні фахові теми, а велика наукова розвідка «Еволюція українського барокового іконостасу» (1991) набула широкого поширення серед кіл дослідників сакрального мистецтва.

1994 року Олег Сидор захищає кандидатську дисертацію на тему «Творчість Йова Кондзелевича і українське малярство XVII — першої половини XVIII ст.» і з новою енергією повертається до власної науково-дослідницької програми. Частиною цієї програми стало висвітлення маловідомих сторінок національного мистецтва минулого, а також творчість мистців української діаспори. З найбільш помітних тем, осмислених та розкритих ученим, стали такі цікаві феномени, як Тирс Венгринович, Олександр Сухенко, Лев Геєц, Епіфаній Дровняк (знаний як Никифор), Григій Крук, Лео Мол (Леонід Молодожанин) та ін. Його наукова методологія набуває ще точніших кваліфікацій мистецьких явищ. Особливі зусилля він скеровує на вивчення сакрального мистецтва — як в площині традиційної іконографії, так і через призму тих трансформацій християнського канону, що відбувалися в XX столітті. Вже від початку 1990-х років налагоджуються дієві контакти Олега Сидора зі структурами Української Греко-Католицької Церкви — з чільними представниками духовенства, а також з Українським Католицьким Університетом у Римі. Ознайомившись з колекцією Музею УКУ у 1992 році, художник поетапно освоював всі фондіві групи, підсумувавши роботу кількома масштабними виданнями: «Блаженніший Йосиф і мистецтво» (1994), «Патріярх Йосиф Сліпий і мистецтво» та «Собор Святої Софії у Римі» (2012).

Актуалізуючи цей великий масив національної мистецької культури з-поза Батьківщини, Олег Сидор реагував на кожну пропозицію з каталогізації виставок мистців в Україні. Так, за його упорядкування та зі вступними статтями вийшли альбоми або каталоги творів Богдана Сороки, Романа Безпалківа, Юрія Лесюка, Петра Сипняка, виставок Клубу Українських Мистців, львівської кераміки та багато ін. Особливого значення набули його роботи над альбомами, що репрезентували приватні збірки

двох визначних львівських колекціонерів Івана Гречка (2006) та Володимира Вітрука (2008). Ці книги стали унікальними прецедентами в історіографії мистецтва, а сам підхід упорядника та автора вступних статей — до певної міри еталонним за глибиною фахового коментування пам'яток. Щодо збірки останнього автор справедливо зазначив, що, «...враховуючи час та обставини формування, її можна розглядати як одну з форм опору національно свідомої особистості, русифікаторській політиці тодішнього московсько-комуністичного режиму».

Ця коротка цитата з видання «Колекція Володимира Вітрука: Пристрасть і громадський обов'язок» достатньо виразно маніфестує і національно-патріотичну поставу автора, який від теми до теми, від однієї до чергової праці апелював до українських духовних цінностей, відстоював їх у своїх висококваліфікованих поглядах на історичну динаміку розвитку мистецтва і культури в цілому.

Ще однією з важливих для Олега Сидора тем стали основні християнські культури, що втілилися в українському мистецтві. Ключова авторська монографія «Святий Василій Великий в українському мистецтві» (2008) стала визначною подією в українському мистецтвознавстві останніх двох десятиліть, і була відзначена найвищою нагородою («Книга року») на Форумі видавців у Львові. Сам рівень осмислення фундаментальних питань історії мистецтва, комплексне висвітлення не лише іконографічних, але й богословських та ідейно-сміслових аспектів цього масиву пам'яток вивели Олега Сидора в число найвизначніших представників мистецтвознавчої галузі науки кінця XX — перших двох десятиліть XXI століття.

З відходом у Вічність 29 червня 2022 року Олега Федоровича Сидора дійшла до завершення велика й розмаїта дослідницька програма, яка надалі стане певним орієнтиром для нових поколінь українських вчених.

Роман ЯЦІВ